

Στη μέγγενη του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της η Τουρκία

Σε σημείο καμπής έχουν περιέλθει οι ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η πείρα διδάσκει ότι το μετακεμαλικό καθεστώς ασκεί στρατιωτική πίεση με σκοπό να καταστήσει αποτελεσματικότερη την εξαναγκαστική διπλωματία του. Γι' αυτό και πάντα στις παραμονές συνομιλιών ή κάποιου άλλου πολιτικού γεγονότος είχαμε προκλήσεις. Αυτή την φορά τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η Τουρκία έχει υποστεί αλλεπάλληλες πολιτικοδιπλωματικές ήττες και έχει περιέλθει σε κρίση στρατηγικής, η οποία επιτείνεται από το γεγονός ότι οι προτεραιότητες της κυβέρνησης Ερντογάν και της στρατογραφειοκρατίας είναι σε μεγάλο βαθμό αποκλίνουσες.

Το μετακεμαλικό καθεστώς βρέθηκε αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες πολιτικές προκλήσεις, τις οποίες απεδείχθη ανίκανο να χειριστεί επιτυχώς, λόγω του γεγονότος ότι είναι εγγλωβισμένο στα παραδοσιακά του στερεότυπα. Η μονοδιάστατη επίδειξη ισχύος και η ανελαστικότητά του, που παλαιότερα του προσκόμιζαν οφέλη, από ένα σημείο και πέρα τείνουν να μετατραπούν σε μπούμεραγκ. Ο τρόπος με τον οποίον η Άγκυρα χειρίστηκε την προσέγγισή της με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ενδεικτικός. Τον Δεκέμβριο 1999 στο Ελσίνκι έγινε υποψήφια προς ένταξη με την επίκληση πολιτικών κριτηρίων και με την ένθερμη υποστήριξη της Ουάσιγκτον. Τον Δεκέμβριο 2002 στην Κοπεγχάγη, όμως, που ζητούσε πειστικά να προσδιοριστεί ημερομηνία έναρξης των ενταξιακών της διαπραγματεύσεων, υπέστη ψυχρολουσία.

Αλλαγή ουσχετισμού στο Κυπριακό

Λόγω της πολιτικής ανελαστικότητας και των στερεοτύπων του, το μετακεμαλικό καθεστώς βρέθηκε σε μειονεκτική θέση και στο μέτωπο του Κυπριακού, όπου για δεκαετίες είχε και πολιτικοδιπλωματικά το πάνω χέρι. Όταν η Κύπρος εισήλθε σε τροχιά ένταξης, η Τουρκία αντέδρασε με την απειλή ότι θα προσαρτήσει τα κατεχόμενα εδάφη. Όταν, όμως, ήλθε η απόφαση της Κοπεγχάγης και τον Απρίλιο 2003 η υπογραφή της διεύρυνσης στην Στοά Αττάλου, ήταν αφοπλισμένη πολιτικά. Εξού και η αμηχανη και μάλλον θλιβερή αντίδρασή της. Η Άγκυρα έχασε την ευκαιρία να επιλύσει το Κυπριακό, με βάση το σχέδιο Ανάν πριν από την ένταξη της Κύπρου, γιατί δεν συνειδητοποίησε ότι:

1. Ο δρόμος τους προς την Ευρώπη διέρχεται από τη λύση του Κυπριακού, γιατί τώρα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση που θέλει να τελειώνει με αυτό το πρόβλημα.
2. Μετά την ένταξη της Κύπρου, η ελληνοκυπριακή πλευρά έχει διαπραγματευτικό πλεονέκτημα, το οποίο θα καταστεί ακόμα μεγαλύτερο μετά την λειτουργική ένταξη τον Μάιο 2004.

Η υπογραφή της τελωνειακής ένωσης του ψευδοκράτους με την Τουρκία τον Αύγουστο 2003 ήταν ένας ακόμα σπασμός της τουρκικής διπλωματίας, μία πολιτικά αδιέξοδη απάντηση της Άγκυρας στην ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Τουρκία δεν κατάφερε να απεγκλωβιστεί από τον επιθετικό ατταβισμό της. Ύπενθυμίζουμε, ότι αρχικά είχε εμμέσως απειλήσει με θερμό επεισόδιο. Στην συνέχεια, είχε ανακοινώσει ότι εάν η Κύπρος ενταχθεί, θα προσαρτήσει τα Κατεχόμενα. Όταν συνειδητοποίησε πως μία τέτοια ενέργεια θα τίνιζε στον αέρα την ευρωπαϊκή προοπτική της, μίλησε για μερική προσάρτηση. Και στο τέλος, υπέγραψε μία χωρίς ιδιαίτερη αξία συμφωνία-πλαίσιο για την τελωνειακή ένωση, που δεν περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα εφαρμογής και η οποία δεν αναγνωρίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η αμηχανία και η παλινδρόμηση της κυβέρνησης Ερντογάν ήταν εμφανής εκείνες τις ημέρες, λόγω του φόβου της για τις αρνητικές επιπτώσεις στις ευρωτουρκικές σχέσεις. Τα δημοσιεύματα του τουρκικού Τύπου παλινδρομούσαν ανάμεσα στην επίδειξη ισχύος («δείξαμε την δύναμή μας και προς την Ευρωπαϊκή Ένωση» έγραψε η Χουριέτ) και στην ανησυχία για τις συνέπειες. Ό,τι κι αν κάνει, όμως, η Άγκυρα, δεν αλλάζει το γεγονός ότι ο δρόμος της προς την Ευρώπη διέρχεται από τη λύση του Κυπριακού. Η τελωνειακή ένωση ήταν περισσότερο κίνηση πολιτικών εντυπώσεων παρά ουσίας. Θα επιστημοποιηθεί αυτό που ήδη γινόταν για να παρακαμφθεί το εμπορικό εμπόριο, που έχει επιβληθεί στο ψευδοκράτος.

Τα τουρκοκυπριακά προϊόντα θα διοχετεύονται στην διεθνή αγορά σαν τουρκικά. Η επισημοποίηση, όμως, κοστίζει πολιτικά στην Τουρκία. Οι πασάδες νιώθουν ικανοποίηση, επειδή δεν άφησαν αναπάντητη την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά στην πραγματικότητα έβαλαν μόνοι τους ένα πρόσθετο εμπόδιο στην πορεία της χώρας τους προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Την άνοιξη 2003 στην αλυσίδα προσετέθη και ο κρίκος που αφορά το Κουρδικό στο βόρειο Ιράκ. Εκκινώντας από το ίδιο σύνδρομο πολιτικής ανελαστικότητας, οι Τούρκοι εκτίμησαν λανθασμένα ότι η Ουάσιγκτον θα αποδεχόταν την υπερβολική απαίτησή τους να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στο βόρειο Ιράκ. Απαγόρευσαν τη διέλευση της αμερικανικής στρατιάς από το έδαφός τους με αποτέλεσμα να τραυματίσουν τις άλλοτε προνομιακές σχέσεις τους με τις Η.Π.Α. και σήμερα να παρακολουθούν αδύναμοι την οικοδόμηση ενός οιωνεί κουρδικού κράτους.

Εκβιαστική διπλωματία

Από την πλευρά της, η Αθήνα ακολουθεί με ευλαβική προσήλωση, τακτική «ανοικτής αγκάλης» και στρατηγική «εξημέρωσης του θηρίου». Η ελληνική διπλωματία εκμεταλλεύεται το γεγονός ότι οι Τούρκοι επιθυμούν διακαώς να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επιδιώκει τον εγκλωβισμό του μετακεμαλικού καθεστώτος σε μία προενταξιακή διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας θα καταστεί δυνατός ο σταδιακός εξευρωπαϊσμός της γειτονικής χώρας. Μεταξύ των άλλων και η προσαρμογή της τουρκικής πολιτικής συμπεριφοράς στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές.

Τα γεγονότα δεν δικαιώνουν προς το παρόν τις προσδοκίες, αλλά το εγχείρημα βρίσκεται σε εξέλιξη και μέχρι στιγμής η Ελλάδα έχει κερδίσει περισσότερα απ' όσα έχει χάσει στο διπλωματικό πεδίο. Οι τουρκικές προκλήσεις στο Αιγαίο αποτελούν αναμφίβολα μία ατταβιστική αντίδραση της στρατογραφειοκρατίας. Δεν είναι, όμως, μόνον αυτό. Οι πασάδες φοβούνται βασίμως ότι η διαδικασία για τη διευθέτηση των διμερών προβλημάτων, που αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ελσίνκι το 1999, εγκλωβίζει τον επεκτατισμό τους σ' ένα πλαίσιο, που δεν είναι το δικό τους γήπεδο. Υπενθυμίζουμε, ότι η εν λόγω απόφαση συστήνει σε Ελλάδα και Τουρκία (χωρίς να τις αναφέρει) να διαπραγματευθούν μεταξύ τους τις υπάρχουσες μεθοριακές διαφορές τους και άλλα συναφή θέματα. Προβλέπει, ότι εάν δεν καταφέρουν να τις επιλύσουν, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα εξετάσει την κατάσταση και θα προωθήσει τη ρύθμιση των διαφορών το αργότερο μέχρι το τέλος του 2004.

Το μειονέκτημα εκείνης της απόφασης είναι ότι η Αθήνα εμμέσως

πλην σαφώς αναγνώρισε τις μονομερείς τουρκικές επεκτατικές διεκδικήσεις ως υπαρκτές μεθοριακές διαφορές. Το πλεονέκτημά της είναι ότι η ελληνική πλευρά θα μπορεί στο τέλος του 2004 να ζητήσει την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διοχέτευση της ελληνοτουρκικής διένεξης στο Διεθνές Δικαστήριο. Το μετακεμαλικό καθεστώς θέλει να αποφύγει μία τέτοια τροπή. Πέρυσι, ο Ισμαήλ Τζεμ είχε δηλώσει ότι εάν δεν αποδώσουν οι συνομιλίες, σειρά έχει η διαιτησία. Επισημαίνουμε, ότι η διαιτησία επιλύει μία διαφορά με πολιτικά κριτήρια κι όχι με νομικά, όπως το Διεθνές Δικαστήριο. Καμία ελληνική κυβέρνηση δεν μπορεί, βεβαίως, να αφήσει κυριαρχικά δικαιώματα στα χέρια κάποιων διαιτητών. Δεν είναι, άλλωστε, υποχρεωμένη να δεχθεί αυτή την διαδικασία. Οι Τούρκοι δεν έχουν πρόβλημα με την διαιτησία, γιατί στο τραπέζι δεν υπάρχει ελληνική διεκδίκηση που να αμφισβητεί δικά τους κυριαρχικά δικαιώματα.

Παρ' ότι θα επικαλεσθεί το χαρτί της διαιτησίας, η στρατογραφειοκρατία φοβάται βασίμως ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση τελικώς θα παραπέμψει τα ελληνοτουρκικά στην Χάγη. Και μάλιστα, σε μία συγκυρία (τέλη 2004), που θα κρίνεται ο καθορισμός ημερομηνίας έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας. Για να αποφύγουν μία τέτοια εξέλιξη, οι πασάδες επεδίωξαν να παρασύρουν την Ελλάδα σ' έναν ψυχρό πόλεμο με σκοπό να τορπιλίσουν αυτή τη διαδικασία και να επαναφέρουν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις στον αστερισμό της έντασης και στα δικά τους μέτρα. Στο διμερές πλαίσιο, που τους επιτρέπει να ασκήσουν εκδιαστική διπλωματία.

Τα στατιστικά στοιχεία των τουρκικών αεροπορικών προκλήσεων στο Αιγαίο μιλάνε από μόνα τους. Το 2000 ο αριθμός των παραβιάσεων του ελληνικού εναέριου χώρου ανήλθε σε 440 το 2001 σε 950 και το 2002 σε 3.200. Οι αντίστοιχοι αριθμοί για τις εμπλοκές μαχητικών, όταν τα ελληνικά αεροσκάφη προσπαθούν να αναχαιτίσουν τα τουρκικά είναι 30 για το 2000, 50 για το 2001 και 1.000 για το 2002. Ακόμα κι αν παρακάμψουμε άλλες βαρύτερες προκλήσεις, όπως η προσπάθεια παρεμπόδισης διεξαγωγής άσκησης, ο χαρακτήρας των παραβιάσεων είναι από μόνος του ανησυχητικός. Παλαιότερα, οι Τούρκοι πραγματοποιούσαν μεμονωμένες παραβιάσεις για να καταγράψουν τις επεκτατικές διεκδικήσεις τους στο Αιγαίο και μόνο κατά την διάρκεια των ασκήσεών τους προέβαιναν σε επίδειξη δύναμης. Τα τελευταία χρόνια, οι εισβολές τουρκικών μαχητικών είναι μαζικές. Η ανάλυση των κινήσεών τους αποδεικνύει ότι ασκούνται με βασικό σενάριο την αιφνιδιαστικά μαζική αεροπορική προσβολή, που θα επιτρέψει στην Τουρκία να ελέγξει το ανατολικό Αιγαίο (ανατολικά του 25ου μεσημβρινού) και να εγκλωδίσει τα ελληνικά νησιά που βρίσκονται σ' αυτή την

περιοχή (Σαμοθράκη, Λήμνος, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ικαρία και Δωδεκάνησα) και ενδεχομένως να καταλάβει ένα ή περισσότερα απ' αυτά.

Στην λογική της συνεκμετάλλευσης

Η Ελλάδα δεν έχει, βεβαίως, κανένα συμφέρον να παίξει το παιχνίδι τους. Αυτό δεν σημαίνει, όμως, ότι πρέπει να παραμένει απαθής και πολύ περισσότερο να συμπεριφέρεται σαν να μη συμβαίνει τίποτα, ή ακόμα να μετατρέψει σε επί της ουσίας διαπραγμάτευση τις διερευνητικού χαρακτήρα διμερείς συνομιλίες που βρίσκονται εδώ και καιρό σε εξέλιξη. Δυστυχώς, όμως, φαίνεται πως αυτό έχει ήδη συμβεί. Η συμφωνία που επετεύχθη τον Σεπτέμβριο 2003 στην σύνοδο του I.C.A.O. (Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας) για το νέο καθεστώς αεροδιαδρόμων στο Αιγαίο, από τυπικής απόψεως είναι άσχετη με τις εν λόγω συνομιλίες, που διεξάγονται σε επίπεδο γενικών γραμματέων των δύο υπουργείων Εξωτερικών. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι μία πρόσθετη ένδειξη ότι οι δύο πλευρές έχουν εισέλθει σε μία επί της ουσίας και εφ' όλης της ύλης διαπραγμάτευση, χωρίς αυτή την στιγμή να είναι ακόμα σαφές πού ακριβώς θα καταλήξει.

Αν και προς το παρόν η εικόνα είναι και ασαφής κι ανολοκλήρωτη γι' αυτή την διαπραγμάτευση, από πολλές ενδείξεις προκύπτει, ότι στις 14 συναντήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί μέχρι και τον Σεπτέμβριο 2003, συζητείτο σοβαρά το ενδεχόμενο να γεφυρωθεί το υφιστάμενο χάσμα για επίμαχα ζητήματα και περιοχές με την υιοθέτηση κοινών δράσεων: συνεκμετάλλευση όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα, συνδιαχείριση όσον αφορά λειτουργίες και καταστάσεις. Την διάχυτη αυτή εντύπωση ήλθε εμμέσως πλην σαφώς να ενισχύσει η συμφωνία για τους αεροδιαδρόμους. Εάν, όπως αναμένεται, τον Δεκέμβριο 2003 υπογραφεί ως έχει το σχετικό πρωτόκολλο (Letter of Agreement) η Ελλάδα θα πρέπει να δημιουργήσει με την Τουρκία «περιοχές κοινού ενδιαφέροντος στο Αιγαίο», «κοινή κατηγοριοποίηση» του εναέριου χώρου στο Αιγαίο και κοινές περιοχές ευθύνης. Επιπροσθέτως, θα νομιμοποιήσει εφεξής την άρνηση των τουρκικών μαχητικών να υποβάλλουν σχέδια πτήσης όταν εισέρχονται στο F.I.R. Αθηνών. Όλα αυτά σημαίνουν αλλαγή του υφιστάμενου καθεστώτος και υιοθέτηση στην πράξη πρακτικών «συνδιαχείρισης του Αιγαίου» με την επίκληση «τεχνικών λόγων». Ό,τι δηλαδή ήταν κατηγορηματικά απορριπτέο μέχρι σήμερα.

Ας σημειωθεί, ότι η συμφωνία έγινε γνωστή από τηλεγράφημα του Γαλλικού Πρακτορείου Ειδήσεων και στη συνέχεια από την τουρκική πλευρά. Η κυβέρνηση Σημίτη αποπειράθηκε - όχι τυχαία βεβαίως - να την κρατήσει όσο μπορούσε περισσότερο στο σκοτάδι. Προβάλλει ως επιχείρημα

ότι οι νέες ρυθμίσεις είναι άσχετες με την δραστηριότητα της τουρκικής πολεμικής αεροπορίας και ήταν επιβεβλημένες, προκειμένου να εξυπηρετηθεί η αυξημένη εναέρια κυκλοφορία στο Αιγαίο κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Οι ρυθμίσεις, βεβαίως, είναι τεχνικού χαρακτήρα κι αφορούν την Πολιτική Αεροπορία, αλλά έχουν πολιτικές επιπτώσεις και επηρεάζουν άμεσα τις κινήσεις της πολεμικής αεροπορίας. Υπενθυμίζουμε, ότι οι Τούρκοι αμφισβητούν το F.I.R. Αθηνών. Για το λόγο αυτό είχαν για πολλά χρόνια προκληθεί εμπλοκές στην κυκλοφορία των πολιτικών αεροσκαφών στο ανατολικό Αιγαίο. Η κυβέρνηση Παπανδρέου, μάλιστα, είχε στις αρχές της δεκαετίας 1980 καθιερώσει τον αεροδιάδρομο UJ60 (γύρω στις 11.000 πόδια), που διερχόταν πάνω από την Λήμνο σε κατεύθυνση σχεδόν βορρά-νότου με σκοπό να παρεμποδίσει νομικά την δραστηριότητα των τουρκικών μαχητικών στην τερματική περιοχή του αεροδρομίου της Λήμνου, που από τότε αρνούνταν να υποβάλλουν σχέδια πτήσεων.

Με τις νέες ρυθμίσεις καταργείται τόσο ο ανωτέρω αεροδιάδρομος, όσο και ο αεροδιάδρομος L/UL 609 (γύρω στις 4.500 πόδια), που επίσης διέρχεται πάνω από την Λήμνο. Αντ' αυτών, καθιερώνονται πέντε άλλοι αεροδιάδρομοι, εκ των οποίων οι δύο κατά κάποιον τρόπο αντικαθιστούν τους καταργηθέντες. Ο N127 είναι πάνω από τις 14.000 πόδια (Ροδόπη, Λήμνος, Σμύρνη) και ο N128 είναι πάνω από τις 13.000 πόδια (Θεσσαλονίκη, Πέρεν Νταλαμά, Σμύρνη). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο εναέριος χώρος κάτω από τα 13.000 πόδια είναι πια και τυπικά ελεύθερος για τις ασκήσεις των τουρκικών μαχητικών ειδικά στην στρατηγικά κρίσιμη ευρύτερη περιοχή της Λήμνου. Πρέπει να τονιστεί, ότι οι υπηρεσιακοί παράγοντες των υπουργείων Άμυνας και Εξωτερικών είχαν για καιρό προβάλει αντιρρήσεις για την αποδοχή όλων αυτών των ρυθμίσεων. Τελικώς, όμως, υπέκυψαν στην πολιτική βούληση της κυβέρνησης. Υπενθυμίζουμε, ότι η ελληνική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας είχε αποδεχθεί από το 2001 την μη υποβολή σχεδίων πτήσεων από τα μαχητικά αεροσκάφη!

Όλα αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο γιατί συμβαίνουν σε προεκλογική περίοδο, αλλά και γιατί ενδέχεται να είναι ο πρώτος κρίκος μίας αλυσίδας, που συμπεριλαμβάνει και το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, για την ρύθμιση του οποίου ο Κώστας Σημίτης είχε επανειλημμένως εκφράσει αισιοδοξία τον Σεπτέμβριο 2003. Το ζήτημα αυτό, όμως, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το θέμα της επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων. Σήμερα είναι έξι μίλια, αλλά, όπως είναι γνωστό, η σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας επιτρέπει την επέκτασή τους στα 12 μίλια. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας με τα χωρικά ύδατα στα έξι μίλια ισοδυναμεί με απεμπόληση του δικαιώματος για επέκτασή τους. Το Διεθνές Δικαστήριο έχει αποφανθεί στην υπόθεση Κατάρ κατά Μπαχρέιν ότι δεν μπορεί να πραγ-

ματοποιηθεί εκ των υστέρων επέκταση των χωρικών υδάτων. Στην πραγματικότητα, η κυβέρνηση Σημίτη έχει εγκαταλείψει τον στόχο των 12 μιλίων. Επιδιώκει, όμως, μια μικρή επέκταση στο πλαίσιο μίας συνολικής λύσης, προκειμένου να μην κατηγορηθεί στο εσωτερικό.

Η Άγκυρα δεν έχει κρύψει την απροθυμία της να αποδεχθεί την παραπομπή του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας στην Χάγη. Από την άλλη πλευρά, όμως, γνωρίζει ότι τα προβλήματα στο Αιγαίο θα επηρεάσουν άμεσα το αίτημά της για έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων, που θα κριθεί από τους «25» τον Δεκέμβριο 2004. Γι' αυτό και είναι πιθανόν να αναζητήσει διέξοδο ή στην παραπομπή του ζητήματος σε διεθνής διαιτησία, όπως έχουμε ήδη προαναφέρει, ή στην υπογραφή ενός συνυποσχετικού, που να προδιαγράφει την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου. Από νομικής απόψεως, η δεύτερη αυτή λύση είναι δυνατή. Εξαρτάται, όμως, από την πολιτική βούληση της ελληνικής πλευράς να μην υποκύψει σε πιέσεις και να μην υπονομεύσει την θέση της. Από εθνικής απόψεως, η κυβέρνηση δεν έχει κανένα λόγο να κάνει εκπτώσεις για να επιτύχει την παραπομπή, αφού η Άγκυρα, τελικώς, θα υποχρεωθεί να προχωρήσει προς αυτή την κατεύθυνση. Υπάρχει, όμως, ο προεκλογικός πειρασμός να εμφανιστεί ο Κώστας Σημίτης ότι επέτυχε ένα πάγιο στόχο της ελληνικής διπλωματίας και να καλλιεργήσει την εντύπωση ότι με την πολιτική του διευθετεί με ειρηνικό τρόπο την διένεξη με την Τουρκία και απαλλάσσει την ελληνική κοινωνία απ' αυτό το βάρος.

Η τουρκική αμφιθυμία

Προφανώς, οι προκλήσεις της Τουρκίας είναι αντιφατικές με την επιδίωξη της να τεθεί σε τροχιά ένταξης. Πρόκειται, όμως, για πτυχή μίας ευρύτερης αντίφασης, του γεγονότος, δηλαδή, ότι η ευρωπαϊκή φιλοδοξία της Τουρκίας είναι ασύμβατη με την ύπαρξη του μετακεμαλικού καθεστώτος. Γύρω απ' αυτή την αντίφαση ακροβατεί η κυβέρνηση Ερντογάν. Αν και έχει άλλες προτεραιότητες από τους πασάδες, έγινε φανερό ότι, τουλάχιστον προς το παρόν, ακολουθεί κατά βάση την γραμμή τους για τα θέματα εξωτερικής πολιτικής. Οι δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού κατά την διάρκεια της επίσκεψής του στην κατεχόμενη Κύπρο ήταν μία απόδειξη.

Στην πραγματικότητα, η στρατογραφειοκρατία είναι αμφίθυμη σ' ότι αφορά την ευρωπαϊκή προοπτική και ως εκ τούτου οι αντιδράσεις της είναι αντιφατικές. Από τη μία πλευρά επιδιώκει ταχύτερη προώθηση της ενταξιακής διαδικασίας. Από την άλλη πλευρά, όμως, δεν είναι διατεθειμένη να αυτοκτονήσει πολιτικά. Η προσαρμογή της Τουρκίας στον ευρωπαϊκό πολιτικό πολιτισμό και ακόμα περισσότερο η αποδοχή του κοινοτικού κεκτη-

μένου θα οδηγήσουν αναπόφευκτα σε μία μεταπολίτευση. Η κηδεμονία της επί του πολιτικού βίου θα ατροφήσει, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Υπό το βάρος αυτής της αντίφασης, η Άγκυρα ακολουθεί επαμφοτερίζουσα πολιτική. Όταν δεν έχει άλλα περιθώρια, κάνει μερικά βήματα προς την κατεύθυνση της προσαρμογής στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές. Απέχει πολύ ακόμα, όμως, από το να έχει ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει. Το μετακεμαλικό καθεστώς θέλει την Ευρωπαϊκή Ένωση «αλά καρτ», αλλά αυτό είναι αδύνατο.

Οι αντιφάσεις στο επίπεδο των ευρωτουρκικών σχέσεων έχουν τεράστια σημασία για την Αθήνα, δεδομένου ότι εκεί ακριβώς έχει στηρίξει την στρατηγική της «εξημέρωσης του θηρίου», που με συνέπεια ακολουθεί τα τελευταία χρόνια. Όπως έχουμε ήδη σημειώσει, η ελληνική διπλωματία εκμεταλλεύεται το γεγονός ότι οι Τούρκοι επιθυμούν διακαώς να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επιδιώκει τον εγλωβισμό του μετακεμαλικού καθεστώτος σε μία προενταξιακή διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας θα καταστεί δυνατός ο σταδιακός εξευρωπαϊσμός της γειτονικής χώρας. Μεταξύ των άλλων και η προσαρμογή της τουρκικής πολιτικής συμπεριφοράς στα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Τέλη Σεπτεμβρίου 2003